

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

400 פ"ק 090 אמו 9 תפ"ט 6' 6' 400
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: ההצלחה האמיתית היא היגיעה

תלמידים היו לו רבי עקיבא מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם - רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה באותה שעה".

חז"ל מביאים את הפסוק בקהלת שבא ללמדנו: שהאדם לא יפסיק מעבודתו בעולם הזה ומה שעשה בצעירותו ימשיך גם בזקנותו. ולכך גם אדם שכבר נשא אישה והיו לו בנים בילדותו עליו גם 'בזקנותו' לשאת אישה ולהביא ילדים נוספים לעולם. כי אינך יודע 'אי זה יכשר' - האם מה שכבר עשית ופעלת הוא המעשה הכשר והנכון או שמא המעשה שהוא עושה עכשיו 'בזקנותו'.

וכך למד זאת רבי עקיבא גם בהקשר ללימוד התורה, שהאדם אשר למד והעמיד תלמידים בצעירותו אין לו להרפות ואדרבה עליו להמשיך גם לעת זקנותו בהפצת התורה והעמדת תלמידים. עד שאפילו רבי עקיבא שהיו לו 'שנים עשר אלף זוגין תלמידין' ו'כולן מתו' - בכל זאת המשיך והעמיד חמישה תלמידים שהפיצו תורה לכלל ישראל.

ויש להבין מה רצה רבי עקיבא להשמיע ולחדש לנו מהפסוק בקהלת, כי הרי 'מי שנשא אישה בצעירותו' - הרי קיים וביצע כבר את התפקיד המוטל עליו, ולכך אומר שלמה המלך שבכל זאת 'לערב אל תנח' - כי אינך יודע איזה מהמעשים יכשר לעתיד לבוא. אבל אצל רבי עקיבא ו'שנים עשר אלף זוגין', הרי למעשה הוא עדיין לא הצליח לבצע את התפקיד שהיה מוטל על אדם כרבי עקיבא, והיא: הפצת תורה והעמדת תלמידיו בעולם, וזאת מפני האמת הפשוטה והכואבת ש'כולן מתו'. ובמצב כזה לא נאמר מאמר שלמה המלך "בְּבִקְרָא זָרַע אֶת זֶרְעוֹ וְלָעָרְבַּ אֶל תִּנַּח יָדְךָ" - כי עדיין לא בוצע מעשה ראשון, כביכול (משום שמתו) בשביל שיבצע מעשה נוסף, שעליו ייאמר 'אינך יודע אי זה יכשר'. וממילא בודאי שמוטל על רבי עקיבא להמשיך גם לעת זקנותו בהעמדת תלמידים - למרות שמתו תלמידיו, כדי לבצע את התפקיד הסופי (והראשון) שלו: להרבות תורה בישראל. וזאת גם בלא הפסוק בקהלת, כי הרי טעם הפסוק 'אינך יודע אי זה יכשר' לא שייך כאן?!

אלא שרבי עקיבא מלמדנו, שבנוהג שבעולם להסתכל ולשפוט הדברים רק על פי ה'הצלחה' בלבד ואם האדם לא הצליח, אף על פי שעמל ויגע בזה מאוד - אין זה נחשב לכולם, כי הרי בסופו של דבר הוא 'לא הצליח', מחשבתו לא יצאה לפועל. אולם חז"ל לימדונו כי ההצלחה וההישג האמיתי שעל פיו האדם נשפט הוא דוקא ב'עמל ויגיעה שלו'.

על הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" דרש רבי עקיבא (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד דף ל:; הובא ברש"י): "זה כלל גדול בתורה". וצריך להבין מדוע אמר רבי עקיבא "זה כלל גדול בתורה", ולא די היה לומר "זה כלל גדול"?

הגמרא במסכת ברכות (כח:) מביאה את תפילתו של רבי נחוניה בן הקנה ביציאתו מבית המדרש: "ביציאתנו מהו אומר? מודה אני לפניך ה' אלוהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משכים והם משכימים, אני משכים לדברי תורה, והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים, אני רץ לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת".

שואל החפץ חיים: הרי כל העמלים במלאכתם מקבלים שכר?! וכי יש בעל מקצוע חייט או סנדלר וכדו' שאינו בא על שכרן?!

ומבאר החפץ חיים: אלא שבדרך כלל התשלום הוא עבור תוצרת מוגמרת ולא על הזמן וההשקעה.

משל למה הדבר דומה: אם הזמנתי ארון מנגר והוא עבד עליו במשך שבוע שלם, כל זמן שלא ישלם את העבודה - לא יקבל שכרה. מה יקרה במצב שהנגר יטען שעבד יומם ולילה והעבודה התארכה וכעת הוא מבקש גמול נוסף האם ניתן לו?!

בוודאי שלא! אנו משלמים על התוצרת. כשם שאילו היה מסיים את העבודה ביום אחד וכי יעלה על הדעת שיחזיר לנו חלק מהסכום ששילמנו?!

שונה הוא הדבר, ביחס ללימוד התורה. אנו מצווים לעמול בתורה, ואף אם קורה שמה שלמדנו איננו ברור דיו, נקבל את השכר בהתאם לעמל וליגיעה.

אם כך הוא, אלה ביאורם של הדברים: "אנו עמלים ומקבלים שכר" - השכר נקבע על עצם העמל "והם עמלים ואינם מקבלים שכר" - על עמלם, כי אם על המלאכה - התוצרת המוגמרת....

בגמרא ביבמות (סב:) מובא על הפסוק בקהלת ("א, ו'): "בְּבִקְרָא זָרַע אֶת זֶרְעוֹ וְלָעָרְבַּ אֶל תִּנַּח יָדְךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יִכְשֹׁר הַזֶּה אוּ זֶה וְאִם שְׂנִיָּהֶם כָּאֶחָד טוֹבִים": "רבי יהושע אומר, נשא אדם אישה בילדותו ישא אישה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו וכו'. רבי עקיבא אומר, למד תורה בילדותו ילמד תורה בזקנותו, היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר "בְּבִקְרָא זָרַע אֶת זֶרְעוֹ וְלָעָרְבַּ אֶל תִּנַּח יָדְךָ", אמרו, שנים עשר אלף זוגין

רשפי אש – ספירת העומר

כתב השלי"ה הקדוש (מסכת פסחים) וז"ל: ...ענין ספירת העומר הוא ענין גדול וקדושה עליונה שממשיכים על עצמם כמו שיתבאר לקמן, על כן צריך שיתעורר בלבו בתשובה ויהיה קדוש וטהור וכו'.

כתב בספר תולדות יעקב יוסף (פרשת אמור) "הוראת כל חיי האדם תלויים בימים אלו". ובשפת אמת (שם תרמ"ב) כתב "וכל השנה תלוי בימים אלו של ספירת העומר, כמו שגידול התבואות בימים אלו, כן חיות האדם מתגלה עתה, כי כל הטבע הוא רק רמז אל ההנהגה הפנימית".

ובספר נהר שלום לרבי שלום שרעבי (דף ל"ב ע"ג) כתב "פסח וימי הספירה הם שורש לכל ימות השנה, ובדרך שאדם הולך בה מוליכין אותו כל ימות השנה". ע"כ.

כתב החתם סופר בדרשותיו לימי הספירה (דף רפ.) וז"ל: הענין רומז על ימי הספירה, שבכל שנה ושנה – שנקדש אותם, ונספור מלשון זכך וספירה, שיהיו ספורים ומזוככים אצלנו, עד שיחשב יום לשנה יום לשנה כידוע. ויעלו לנו מ"ט יום למ"ט שנה, ועם יום החג – יום מתן תורה, יהיה נחשב לחמישים שנה בקדושה. והנה ידוע כי כל יום יום כפול הוא, כי מנה של קודש כפול הוא, ונקרא ימי שמים וימי ארץ, "כימי השמים על הארץ", לכן כתיב (במדבר י"ד, ל"ד) "יום לשנה יום לשנה" בי פעמים, ולכן אם תהינה ז' שבתות אלו תמימות בקדושה, אזי יחשבו חמישים ימים למאה שנה, סוד מאה ברכות, מאה אדנים במקדש כידוע.

כתב ביסוד ושורש העבודה: ויאמר לשם יחוד וכו', ואח"כ יברך הברכה בשמחה עצומה מאוד, וכשיסיים "על ספירת העומר", יכין לבו אל שמחה עצומה יותר בעת עשיית המצוה, דהיינו בעת שיאמר "היום יום אחד לעומר", ויכוין במחשבתו שבתבות אלו שיוצאים מפיו עושה תיקונים גדולים ונוראים בעולמות העליונים הקדושים, ויכוין ג"כ לתת בזה נחת רוח ליוצרו ובוראו ית"ש ויתעלה.

כתב בספה"ק מאור ושמש (פרשת אמור ד"ה ועשיתם): "ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו לעולה לה". יש לרמוז בפסוק זה כי הנה ידוע בספרים הקדושים אשר בלילי פסח נפתחין מוחין עילאין ואחר כך במשך ימי הספירה בכל יום צריך האדם ליכנס בשער אחד משערי הקדושה עד חג השבועות שאז היא הקדושה הגדולה קדושת קבלת התורה, ומי שערב לבו לגשת אל הקודש והוא מעובדי ה' ושומרי מצותיו יוכל לשער בעצמו שנתוסף לו תוספת קדושה בימים ההם.

אכן צריך האדם להמשיך על עצמו הקדושה שתהיה לו השארה על משך כל השנה. וזהו "ועשיתם ביום הניפכם את העומר", שאז היא התחלה מימי הספירה וליכנס בשערי הקדושה, "כבש" מלשון עלה בכבש, שתעשה לך מעלה ומדריגה שתמשוך על עצמך קדושה כל כך, "בן שנתו", שתהיה לך על כל השנה כולה מהשארית הקדושה, "לעולה", שתוכל לעלות. עכ"ל.

כי ברוח היהדות ההצלחה נמדדת לא רק בהצלחה ממשית אלא ובעיקר ב"גיעה והעמל". ולכן, אף על פי שנראה לנו שמכיון שרבי עקיבא 'מתו תלמידיו' ממילא כל העמל שטרח במשך שנים רבות להעמיד תורה ולהפיצה בעולם – הלך לאיבוד, כי הרי למעשה רבי עקיבא לא 'הצליח' בכך...

באו חז"ל ולימדונו שבעולם הרוחני ה'הצלחה' האמיתית היא דוקא העמל והיגיעה. וככל שיש יותר טורח ויותר עמל כך השכר ו'ההצלחה' גדולים יותר. ולכן כל ההשקעה והעמל בטיפוח אותם 'שנים עשר אלף זוגין תלמידים' שמתו – לא רק שלא הלכו לאיבוד, אלא ובעיקר השפיע ולבסוף על 'טיב המעשה' – ביצוע התפקיד המיועד והמיוחד של רבי עקיבא.

וממילא בודאי שהפסוק בקהלת שייך גם לגבי רבי עקיבא כי אע"פ שכבר העמיד תלמידים ובנה עולמות של 'עמל ויגיעה', בכל זאת למד רבי עקיבא מהפסוק בקהלת 'ובערב אל תנח' – העמיד תלמידים בצעירותו יעמיד תלמידים בזקנותו. וכך בדיוק המשיך והעמיד תלמידים, עד שזכה להפיץ תורה בכלל ישראל והעולם כולו – לדורות.

בזה נבוא ונבאר מה שמצינו כי עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא היו גלגולם של עשרים וארבע אלף אנשי שכס שמתו על ידי שמעון ולוי. וכך כתב בילקוט ראובני (פרשת בלק), וז"ל: "ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף וגו'". כ"ד אלף שמתו שהם נגד כ"ד אלף הרוגי שכס, ורבי עקיבא תיקן אותם עם כ"ד אלף תלמידים. ע"כ.

ולכאורה כיצד רבי עקיבא תיקן עם עשרים וארבעה אלף תלמידיו הרי לבסוף מתו בחטאים?

אולם לפי דרכינו יש לומר, כי אנשי שכס שמלו עצמם מחמת בקשתו של שכס בן חמור, היה בזה עשייה ללא רצון, כי לא היתה כוונתם להתגייר באמת, לכן התיקון שלהם הוא לחזור בגלגול והפעם ברצון ללא עשייה, וזה נתקיים בעשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא, שרבי עקיבא רצה להעמיד תלמידים, עמל ויגע והשקיע בהם במשך עשרים וארבע שנים, ולבסוף לא נתקיימו ומתו, אולם בזה באה נשמתם לתיקון השלם.

מעתה נחזור ונבאר דברי רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", שכוונת רבי עקיבא כמו שבתורה אדם מקבל שכר רק על העמל והיגיעה ולא על פי התוצאה, כך הוא גם בנושא של בין אדם לחבירו, כי על האדם להשתדל לרצות את חבירו, ואף אם לא יצליח בשמים לא ידונוהו על פי הצלחותיו אלא על פי עמלו.

עוד מצינו, במשנה במסכת סוכה (לד): בענין שיעור גדול האתרוג: "שיעור אתרוג, הקטן, רבי מאיר אומר כאגוז, רבי יהודה אומר כביצה. ובגדול [שלא יהא גדול יותר מדאי. רש"י], כדי שיאחז שנים בידו, דברי רבי יהודה, ורבי יוסי אמר, אפילו אחד בשתי ידיו".

ובגמרא (שם לו:) מובא המשך למחלוקת בין רבי יוסי ורבי יהודה: "תניא אמר רבי יוסי, מעשה ברבי עקיבא שבא לבית הכנסת ואתרוגו על כתפו". פירוש, הרי לך הוכחה שאפילו אתרוג גדול כזה שצריך להוביל אותו על הכתף כשר, וכל שכן אתרוג גדול שלוקח אותו בשתי ידיו שהוא כשר. "אמר לו רבי יהודה, משם ראייה, אף הם [החכמים] אמרו לו [לרבי עקיבא], אין זה הדר".

וצריך להבין הענין, שהתנא רבי עקיבא טרח לבוא לבית הכנסת עם אתרוג גדול כזה, עד שהיה צריך לקחת אותו על כתפו?

ונראה על פי דרכינו לבאר, כי האתרוג מסמל את הלב, ורצה רבי עקיבא בזה להראות את שלימות תלמידיו אף שמתו בחטאים, כי רבי עקיבא תיקן זאת על ידי הרצון בלבד אף שלא הצליח.